

המקרא חסר, פשיטא שאם העיד לקצוץ את ידו והוזם, שקוצצים את ידו?!

אלא לאו שמעת מינה לדרשא בא הכתוב, ללמדנו דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו — ממוז. (10)

ומתמהינן: אכתי "רגל ברגל" למה לי, ומה בא הכתוב ללמדנו?!

ומשנינן: אידי דכתיב "יד ביד" לדרשא, כתב נמי "רגל ברגל".

עתה מביאה הגמרא, כמה דרשות של אמוראים ש"עין תחת עין" — ממוז: (11)

א. אביי אומר: אתיא כלומר יש להביא מקור ש"עין תחת עין" — ממוז מהא דתני דבי חזקיה:

דתנא דבי חזקיה: כתיב [שמות כא

וכשם שבעד זומם "עין בעין" — ממוז, כך בחובל "עין תחת עין" — ממוז. (8)

ומתמהינן: אלא מעתה, אם כדבריך, שאתה אומר "יד ביד" שינוי לשון הוא, ולדרשא הוא בא, "רגל ברגל" שאמר הכתוב נמי הכי הוא כלומר, וכי גם שינוי זה בא לדרשא?! (9)

אמרי [פירשון] בני הישיבה: דבי רבי חייא קרא יתירא קא דרשי כלומר, לא ממשמעות הלשון בלבד למדו, אלא מיתור לשון המקרא.

כי מכדי [הרי] כתיב לעיל מיניה "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" הרי שמענישים אותו באותו עונש שהוא זמם לגרום למי שהוא העיד עליו.

ואי סלקא דעתך "עין בעין" — ממש "יד ביד" — ממש, "יד ביד" למה לי, כי מה היה

על הנידון עובר אל העדים, אם כן יש לדון את העדים כמי שחבל וקטע את יד חברו, ואם בחבלה "עין תחת עין" — ממש, בעל כרחך שגם בעדים זוממין יעשו כך, ואם נאמר בעדים זוממים "יד ביד" שמשמעותו ממוז, על כרחך שגם החובל משלם ממוז ותו לא.

9. הוא הדין נמי דמ"עין בעין שן בשן" קא קשיא ליה.

10. על פי תוספות כתובות לב ב ד"ה מכדי.

11. אין לתמוה איך נחלקו האמוראים על התנאים, ראה להלן הערה 16.

8. צריך תלמוד, מאי ראייה מייתי מהא דעד זומם משלם ממוז, לדין חובל?! שמא הקוטע יד חברו, קוטעים את ידו, ואף על פי כן, עדים שהעידו על אחד שקטע את יד חברו, אין קוטעים את ידם אלא משלמים הם ממוז ונפטרים?!

וצריך לומר: כיון דכתיב "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו", אם כן מוכרח הוא שהקוטע יד חברו משלם ממוז, כי אם נימא שקוטעים את ידו, נמצא שהם זממו לקטוע יד, ומדין "ועשיתם לו כאשר זמם" יש לקטוע את יד העדים — "פני יהושע".

ויש להוסיף ביאור על פי מה שכתב ב"קובץ שיעורים" [מכות אות ה — ה וכתובות אות קז קח] שגדר עונש עד זומם הוא שאותו חיוב שחל